

Het springstofverraad

Een reis met explosieve lading.

Hoe twee Duitse mijnwerkers en een joodse lompensoorteerder vlak voor het einde van de oorlog een hachelijke verzetsdaad met de dood moesten bekopen.

DOOR PETER BRUIJNS

REPORTAGE VERZETSDAAD

BRUNSSUM

De 11-jarige Wiepkje Inberg loopt op 31 augustus 1944 aan de hand van haar vader Albert naar de tramhalte aan de Schinvelderstraat in Brunssum. Ze laat zijn hand los en krijgt een knuffel. Hij stapt in, ze zwaait hem na. En zal hem nooit meer terugzien.

74 jaar later zijn de herinneringen van mevrouw Wiepkje Hoenjet-Inberg aan haar vader vervaagd, met uitzondering van dat laatste afscheid. Dankzij een later opgedoken brief van een celmaat en speurwerk van het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD) weten we sinds kort meer over zijn lot.

Dynamiet

De 37-jarige mijnopzichter Albert Inberg reist die laatste augustusdag van 1944 samen met zijn vrienden Edmund Maasen (30) en Hartog Frinkel (55) naar Amsterdam. In hun bagage zit twintig kilo dynamiet. De springstof is gestolen uit het magazijn van hun werkgever, de staatsmijn Hendrik. Ze willen het dynamiet in Amsterdam verkopen aan leden van het verzet. De Amsterdamse knokploegleider 'Zwarte Piet' heeft het dynamiet besteld om er een aanslag mee te plegen op de spoorbruggen bij het Centraal Station.

Het vervoer van het dynamiet met het openbaar vervoer dwars door Nederland is in die periode een uiterst hachelijke onderneming. De Duitse bezetter is nerveus: de geallie-

erden rukken op. In het zuiden van Nederland lijkt de bevrijding nabij. De kans op intensieve controles tussen Brunssum en Amsterdam is groot. Wat het drietal bezielt om onder die omstandigheden het plan door te zetten, blijft een mysterie. Het fanatisme van Inberg, Frinkel en Maasen is des te opmerkelijker omdat het geen doorsnee reisgezelschap betreft. Hartog Frinkel is een uit Amsterdam gevluchte jood, de andere twee zijn Duitsers van geboorte. De gereformeerde Albert Inberg verleent in zijn huis aan de Brunssumse Bouwbergstraat onderdak aan joden en andere vluchtelingen. Hij brengt ook joodse onderduikers onder bij andere Brunssumers.

Jodenster

Opmerkelijk is de geschiedenis van de 55-jarige joodse lompenhandelaar Hartog Frinkel uit Bourtange. Hij heeft zeven broers en zusters, van wie niemand de oorlog overleefde. Enkele ondergedoken kinderen van Hartog Frinkel kunnen het wel navertellen. Zijn nu 71-jarige Amsterdamse kleinzoon Sylvain Matteman wist tot voor kort weinig over hem. De erfenis bestaat uit een trouwring en een persoonsbewijs uit de beruchte Amsterdamse *Polizeihaftungs* Weteringschans. Matteman: „Hartog Frinkel was een stoere Groninger, die voor niets of niemand opzij ging. Mijn opa moest een ster dragen. Maar dat weigerde hij. Met een vals paspoort is hij in 1942 naar Limburg vertrokken om in de mijnen te werken.” Wat Matteman tot voor kort niet

Het vergt veel moed om als jood in 1944 met valse papieren en een lading gestolen springstof dwars door het land te reizen.

wist, is dat Frinkel in de oorlog niet van plan is in de Oostelijke Mijnstreek betere tijden af te wachten. In Brunssum helpt hij andere joden met onderduiken. Dat is op zich al respectabel, maar het vergt nog veel meer moed om als jood in 1944 met valse papieren en een lading gestolen springstof dwars door het land te reizen.

Brief

Uit een brief die de weduwe Inberg in 1947 ontvangt van Th. Meulen, een voormalige Amsterdamse celmaat van Albert Inberg, blijkt wat er drie jaar eerder is gebeurd. Vlak voordat hij zal worden geëxecuteerd, heeft Inberg het hele avontuur aan zijn celmaat Meulen verteld, met het verzoek dat na de oorlog aan zijn vrouw in Brunssum door te geven. Meulen schrijft dat Albert Inberg, Hartog Frinkel en

Edmund Maasen die zomer in 1944 na enkele gezellige kaartavonden plannen maken voor een gewaagde verzetsdaad. Ze willen enkele maten twintig kilo springstof stelen uit het magazijn van de staatsmijn Hendrik. De drie willen dat in Amsterdam verkopen aan het verzet. Het geld dat ze kunnen verdienen, willen ze besteden aan verzetsdaden in de mijnstreek. Albert Inberg wil er wapens van kopen.

De reis met explosieve lading naar Amsterdam op 31 augustus verloopt voorspoedig. Maar over wat er vervolgens gebeurt, lopen de verhalen uiteen. In de versie die Inberg later vertelt aan zijn celmaat Meulen, lijkt het avontuur aanvankelijk goed af te lopen. Nadat ze het dynamiet op 31 augustus hebben overhandigd aan het Amsterdamse verzet, wordt er stevig gedronken en gediend, en overnacht het drietal in

Oorlogsmonument Rozenoord in Amsterdam wordt vandaag uitgebreid met zes stoelen met de namen van mannen die er op 18 september 1944 werden gefusilleerd. ILLUSTRATIE DE LIMBURGER

een hotel. De volgende ochtend zullen ze met een auto terug worden gebracht naar Limburg. Maar na een paar kilometer herinnert hun chauffeur zich zogenaamd ineens dat hij zijn benzinebonnen heeft vergeten. Hij keert om en brengt het gezelschap - dat er geen erg in heeft - regelrecht naar het bureau van de *Sicherheitspolizei*. Daar worden ze gearresteerd voor dynamietmokkel en wapenbezit.

Strafdossier

In het strafdossier van de beruchte Willy Lages, hoofd van de Amsterdamse *Sicherheitsdienst*, vond een medewerker van het NIOD onlangs een andere versie van het verhaal. Het drietal zou al eerder zijn verraden en bij aankomst op 31 augustus op het station in de hoofdstad met een in de kraag zijn gevat. Hoe dan ook, tweeënhalve week zit-

Monument

Vandaag wordt het Amsterdamse oorlogsmonument Rozenoord, dat uit 140 lege stoelen op een grasveld bestaat, uitgebreid met zes nieuwe stoelen. Dat gebeurt ter nagedachtenis aan de zes mannen die precies 74 jaar geleden werden terechtgesteld, onder wie drie verzetshelden uit Brunssum.

Albert Inberg FOTO WW2INSOUTH-LIMBURG.NL

De drie verzetshelden worden op 18 september gefusilleerd. Slechts een halve dag later wordt hun woonplaats Brunssum door de Amerikanen bevrijd.

Bronnen: ww2insouthlimburg.nl, monument-rozenoord.nl, tracesofwar.nl, gesprekken met nabestaanden.

Reageren?
peterbruijns@delimburger.nl